

tham ô...), gặp phải trong xã hội là do "cơ chế thị trường".

Hãy thẳng thắn nhìn thấy rằng cái khuôn khổ cũ vẫn chưa trút bỏ được trong khi cái khuôn khổ mới thì, hoặc chưa tiếp thu xong và đầy đủ hoặc chưa từng nhìn thấy, sờ thấy, trải qua trong nguyên trạng của nó, mà thực ra mới chỉ sống trong những "dị dạng" do chính ta bày đặt ra và gọi đó là "cơ chế thị trường". Chẳng qua do phong cách quản lý còn quá mơ hồ và lỏng lẻo, công cụ quản lý còn quá sơ khai, nên mới để cho những kẻ hở pháp luật "rộng lớn" đến thế! Lấy một thí dụ: nếu quản lý được việc chi trả, thanh toán qua công cụ ngân hàng thay vì bằng tiền mặt, thì khó lòng mà tham ô, trốn thuế...

Khi đồng lương của anh là chừng đó, được trả qua ngân hàng, khi anh chi tiêu chừng đó, kể cả bữa cơm tối ngoài tiệm hay đi chợ siêu thị, cũng qua ngân hàng, thì anh còn dư hay thâm hụt bao nhiêu. Sở thuế "nắm gấy" anh quá dễ dàng, đồ anh dám vác tiền mặt đi mua một cái xe hơi, sẽ bị Sở thuế hỏi ngay: tiền này ở đâu ra? Một thí dụ mà các du học sinh nhận học bổng chính phủ Pháp đều kinh qua: nếu học bổng kéo dài hơn 1 tháng, thì mời anh ra ngân hàng BNP đăng sau trụ sở CIES (cơ quan cấp học bổng) mở trường mục và lãnh tiền tại đó hoặc các chi nhánh khác.

Như thế để hội nhập, phải sớm học hỏi và du nhập cái tinh hoa chung, phổ quát chứ không phải cái cặn bã, phải nhanh chóng sử dụng những phương pháp và công cụ quản lý như các nước khác. Đừng kiên trì bám víu lấy những lề thói cũ, tử như cuộc cải cách "xoá bỏ giấy phép con" ■

THÔNG BÁO

Thân mời các bạn đọc viết bài và mua tạp chí Phát triển kinh tế trong quý 2.2002 theo các chủ đề sau:

Tháng 4.2002: *Tăng cường sức cạnh tranh của doanh nghiệp VN*

Tháng 5.2002: *Ngành dệt may với những cơ hội mới*

Tháng 6.2002: *Phát triển khu chế xuất và khu công nghiệp*

Xin lưu ý: Hạn chót gửi bài chủ đề vào ngày đầu tiên trong tháng.

Ban biên tập

Hội nhập thế giới Bằng nền luật học mới

DU LONG

Càng sớm bắt 'cá biệt hoá' luật pháp, càng sớm "tương đồng hoá" (về phương pháp luận) với luật pháp quốc tế, con đường hội nhập sẽ an toàn hơn, do lẽ luật pháp chính là nền tảng của những giao thương, nhất là khi ở nước ngoài thiên hạ rất khoái sử dụng luật pháp để tranh tụng, để đấu lý. Hơn chục năm hội nhập qua mới chỉ là bước dạo đầu, chưa phải ràng buộc gì với ai.. Nay từng bước phát triển đều phải trong khuôn khổ của các hiệp định. Sẽ là lắm lần nếu coi nhẹ yếu tố luật pháp, một thách đố sẽ ngày càng cam go trên con đường hội nhập

Chìa khóa đầu tiên

Từ chục năm qua từ ngữ hội nhập đã trở thành thông dụng, vừa như là một yêu cầu của phát triển, vừa như là một cảnh giác qua cụm từ "hoà nhập chứ không hoà tan". Với thời gian, quá trình hội nhập ngày càng bức bách hơn, nhất là trong lĩnh vực kinh tế, do những yếu tố khách quan mới mẻ như Hiệp định thương mại Việt- Mỹ nay đã có hiệu lực thi hành, như việc láng giềng Trung Quốc gia nhập WTO, như việc sắp sửa mở cửa hàng rào thuế khoá để tham gia AFTA... Đáp ứng được chừng đó yêu cầu sẽ là "một bờ hơi tai" rồi, đó là chưa nói đến thách đố "đường để thua ngay trên sân nhà". Thế nhưng,

những thách đố đó mới chỉ là một phần của bài toán "hội nhập". Vấn đề còn nằm ở chỗ khác: những tranh tụng pháp luật mà vụ dụng độ cá catfish của Mỹ / cá basa VN mới chỉ là nốt nhạc mở đầu.

Muốn hay không muốn, nền kinh tế thế giới này vẫn đang vận hành theo cơ chế kinh tế thị trường, với những qui luật cung- cầu và cạnh tranh khắc nghiệt. Mặc cho mỗi nước có chủ quyền độc lập được tuyên cáo long trọng như thế nào, có luật lệ riêng biệt đến đâu, mặc cho các nước có ký với nhau những hiệp định thương mại như WTO hay các hiệp định khu vực hoặc song phương, thì trên thương trường thế giới mọi giao thương vẫn phải chịu sự chi phối của qui luật "mạnh được yếu thua" trên cơ sở không tương nhượng trong quan hệ buôn bán và dưới hình thức đấu tranh về pháp lý. Mạnh đây không đơn thuần là mạnh về tiền của, mà còn là mạnh về tập quán kinh doanh, trong đó có tập quán tranh kiện. Trở lại với vụ tranh tụng catfish và cá basa, không thể hy vọng Mỹ là siêu cường kinh tế mà sẽ nhường Việt Nam trong quan hệ buôn bán, trái lại, càng lớn mạnh nhiều khi càng "cả vú lấp miệng em". Có thể nói rằng Mỹ "ép" ta, nhưng cũng có thể nói rằng tại ta chưa quen đi kiện đó thôi, chứ nếu muốn thì việc Thái Lan xuất khẩu nước mắm ghi nhãn hiệu "Nuoc Mam Phu quoc" còn đáng để kiện hơn và chắc thắng 100%. Thế cho nên, thiển nghĩ, chìa khoá đầu tiên để hội nhập là chìa khoá luật pháp, nhất là công pháp quốc tế.

Còn nhớ cách đây 5 năm, đài BBC Việt ngữ, sau khi loan một tin "vịt cổ" về một tuyên bố (không có thực) của một nhà lãnh đạo Việt Nam, tưởng rằng sẽ bị kiện, nên đã chuẩn bị sẵn thầy kiện đối phó với hy vọng sao cho giảm thiểu thiệt hại tối đa. May mà lần đó, ta không chủ trương kiện, nên BBC

thoát nạn. Câu chuyện này do một số nhân viên Ban Việt ngữ đài BBC kể lại. Có lẽ do ta chưa quen sử dụng kênh luật pháp với nhau, nên cũng không quen sử dụng "miếng võ" này với các đối tác mà một sớm một chiều có thể biến thành đối thủ, nên giờ đây bắt đầu lúng túng khi bị tấn công bằng pháp luật. Luật pháp, nhất là công pháp quốc tế thì bao la như đại dương, nào là hệ thống luật theo trường phái anglo-saxon (Anh-Mỹ), hệ thống luật theo trường phái Pháp, theo trường phái Đông Âu cũ... rồi đến các luật chuyên biệt như luật biển, luật hàng không...

Tất nhiên, luật pháp mỗi nước có những đặc thù riêng. Thế nhưng, không vì thế mà luật pháp các nước lại không có những nét tương đồng, không chỉ trong một số chi tiết mà chủ yếu trong phương pháp luận về việc soạn thảo luật. Luật

những trường hợp tương tự. Việc sử dụng án lệ để xét xử chính là để đảm bảo cho luật pháp đứng bị co giãn. Thế cho nên, càng sớm bớt "cá biệt hoá" luật pháp, càng sớm "tương đồng hoá" (về phương pháp luận) với luật pháp quốc tế, con đường hội nhập sẽ an toàn hơn, do lẽ luật pháp chính là nền tảng của những giao thương, nhất là khi ở nước ngoài thiên hạ rất khoái sử dụng luật pháp để tranh tụng, để đấu lý.

Muốn đấu lý với thiên hạ?

Muốn đấu lý với thiên hạ, phải giỏi luật, giỏi ở mức độ "làm thầy", chứ không phải ở mức độ "học trò". Còn nhớ ngày nào giáo sư Vũ Tam Tư nổi tiếng là "bậc thầy" về luật hàng không. Hãy hình dung một vụ tai nạn máy bay và những mất mát hay lợi lộc bảo toàn được từ tai nạn tùy thuộc trình độ của ê kíp luật sư

Bên cạnh đó, họ sẽ còn tạo thành một đội ngũ giáo sư luật có tầm cỡ, đủ khả năng nâng cao trình độ, mở rộng nội dung đào tạo ở các trường Luật sao cho tương đương các trường luật khác của khu vực, châu lục... Ít nhất cũng có thể triển khai được các giáo trình luật đối chiếu...

Trong khi chờ đợi, hãy khuyến khích sử dụng kênh pháp luật (toà án hành chính...) thay cho kênh khiếu nại hay "năn nỉ ỉ ôi". Có lẽ ngay từ bây giờ, các hiệp hội ngành nghề nên hun hạp nhau đấu tư cho khâu tư vấn pháp luật, để một mặt tranh tụng với những cơ quan nhà nước trong trường hợp bị thua thiệt, một mặt sẵn sàng tranh tụng với nước ngoài. Hãy xem việc một công dân hay một công ty kiện một cơ quan nhà nước "làm phiền" mình như là một việc bình thường, không có gì phải ngại là "manh động", trái lại hãy xem đó là những bước tập đi trên con đường hội nhập với thế giới luật pháp. Trước mắt, là những vụ tranh kiện có thể xảy ra, sau đó là quá trình đàm phán tham gia WTO sẽ còn kéo dài không biết đến bao giờ.

Hơn chục năm hội nhập qua mới chỉ là bước dạo đầu, chưa phải ràng buộc gì với ai. Nay từng bước phát triển đều phải trong khuôn khổ của các hiệp định. Sẽ là lầm lẫn nếu coi nhẹ yếu tố luật pháp, một thách thức sẽ ngày càng cam go trên con đường hội nhập. Một trường luật mới, lặt xắc trong nội dung đào tạo, với một giáo bản tầm cỡ quốc tế, lẽ ra đã phải là việc cần làm từ thập niên trước. Nay có muốn làm, cũng phải mất một thập niên. Song, thả muộn còn hơn không. Từ một trường Luật mới đó, sẽ có thể hy vọng nhìn thấy những nhà lập pháp chuyên nghiệp và những đạo luật-chức-không-phải-nghị-quyết.

Thí dụ đối với nền luật học chỉ là một khía cạnh của đổi mới giáo dục. Cái cách giáo dục sao cho người học không chỉ nhét đầy những kiến thức mà lần cái cách này gọi là "mới", mà là rèn được một óc phân tích, một phương pháp học tập, nghiên cứu, làm việc mới, độc lập. Người Pháp thường nói: cái học chính là cái gì còn đọng lại sau khi đã quên ráo trôi những gì đã học ở nhà trường ■

LTS: Tác giả tốt nghiệp Trung tâm quốc tế nghiên cứu sư phạm TP. Sèvres (Pháp) khoá 1973 - Centre International d'Etudes Pédagogiques de Sèvres - hiện đang viết cho các báo Thanh niên, Tuổi trẻ, Phát triển kinh tế...

Ảnh Vũ Nhi

không thể được xem như là một gì có thể co giãn tùy ý, tùy tình hình. Luật không thể bị sửa đổi như chong chóng. Lấy thí dụ: Luật hình sự của Pháp có từ thời Napoléon tức nửa đầu thế kỷ 19 tồn tại mãi đến cuối thế kỷ 20 mới sửa đổi. Nguyên tắc cơ bản của luật là tính bất hồi tố: hiếm có trường hợp nào cứ vài năm lại sửa luật, càng tối kỵ việc sửa đổi luật căn bản là hiến pháp. Cai trị phải là tiền lệ từ ngay trong "trứng nước" của cai trị là luật pháp. Chính do luật hầu như là bất biến và bất hồi tố mà ở rất nhiều nước mới có thể xử dựa trên những án lệ tức tham khảo những bản án trước đó cho

chuyên ngành luật hàng không. Cần phải hướng đến đào tạo ở nước ngoài một đội ngũ chuyên viên luật pháp, đi du học bằng học bổng nhà nước, cam kết bằng hợp đồng sẽ về nước phục vụ trong bao nhiêu năm... Có thể nghĩ đến ngày về của các chuyên viên pháp lý này bằng cách bố trí cho họ công tác trong những tập đoàn tư vấn pháp luật của Nhà nước, phục vụ cho các thân chủ là các công ty, xí nghiệp của ta, nhất là các đơn vị có quan hệ kinh doanh với nước ngoài. Tất nhiên, do thù lao mỗi vụ là cao nên lương bổng của họ coi như tạm ổn, chưa kể số phần trăm được hưởng nếu thắng kiện.